

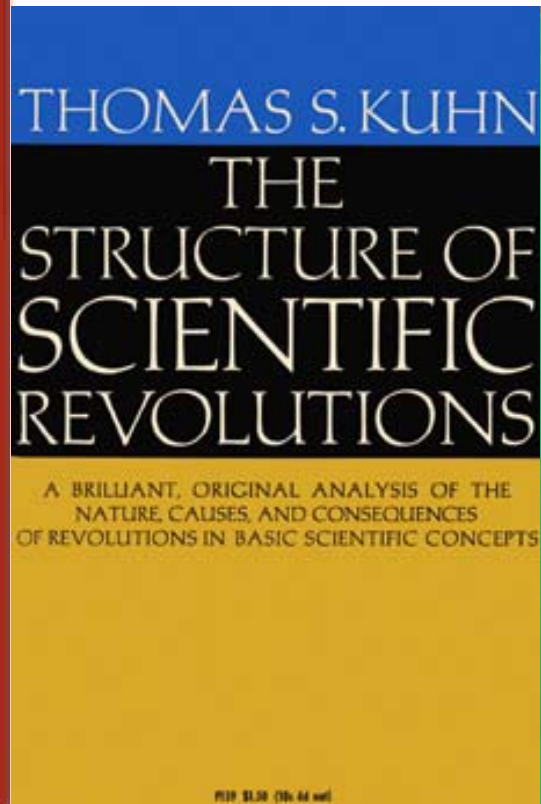
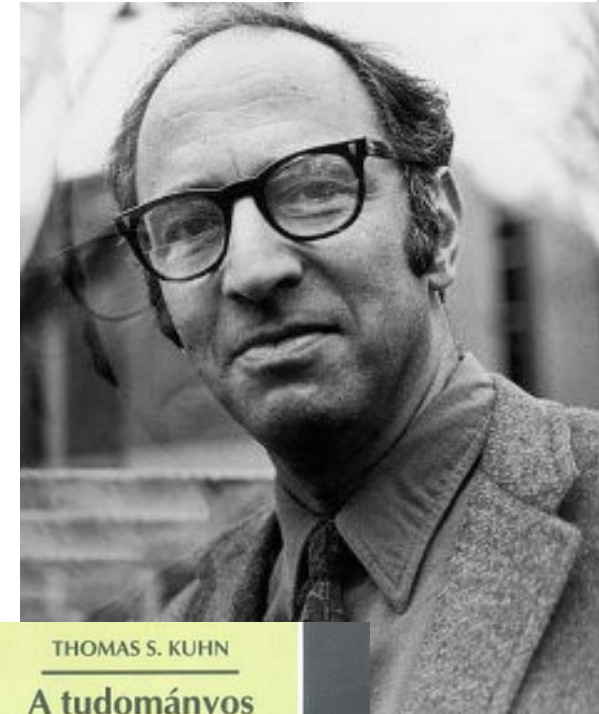
Szocio- lingvisztikai alapismeretek

12. A szociolingvisztika mint nyelvészeti paradigma

12. A SL. mint ny-i paradigma

Thomas Kuhn (1922–1996)

1962:

12. A SL. mint ny-i paradigma

Thomas Kuhn

az ismeretelméleti individualizmus
megkérdőjelezése:
a tudományt közösségek művelik

azonos kiképzésben részesülnek
a tanulás: egyszerű gyakorlás

12. A SL. mint ny-i paradigma

Thomas Kuhn

tudományos paradigma:

„Ezeken olyan, általánosan elismert tudományos eredményeket értek, amelyek egy bizonyos időszakban a tudományos kutatók egy közössége számára problémáik és problémamegoldásaik modelljeként szolgálnak.”

12. A SL. mint ny-i paradigma

normál tudomány

anomália

válság, végzetes anomália

tudományos forradalom

12. A SL. mint ny-i paradigma

Thomas Kuhn:

A tudomány története **nem kumulatív**,
története egymással harcban álló
(inkommenzurábilis) **paradigmák története:**
tudományos forradalmak

„Mindegyik tudományos forradalom elkerülhetetlenné tette, hogy a közösség elvesse a hagyományos tudományos elméletet egy vele összeegyeztethetetlen másik kedvéért, következésképpen mindegyik megváltoztatta a tudományos vizsgálódás számára hozzáférhető tények körét és azokat a kritériumokat, amelyek alapján a szakma eldönti, hogy mi tekinthető értelmes problémának és mi jogos problémamegoldásnak. Mindegyik úgy átalakította a tudományos képzelőerőt, hogy azt kell mondanunk: maga a tudományos munka színterét képező világ alakult át.”

12. A SL. mint ny-i paradigma

tudományos forradalmak

normál tudomány

válság (végzetes anomáliák)

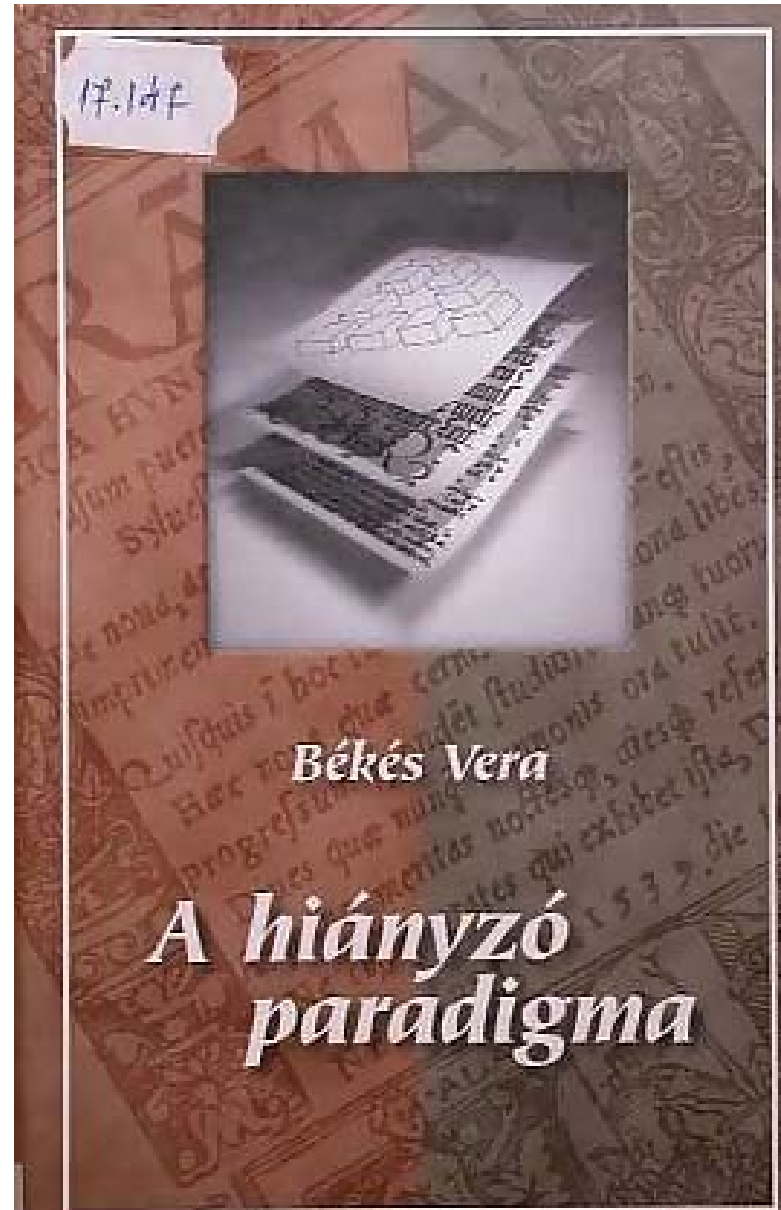

új tudomány

12. A SL. mint ny-i paradigma

Békés Vera

A hiányzó paradigma

12. A SL. mint ny-i paradigma

tudományos forradalmak

elfelejtett, régi tudomány

normál tudomány (zárványok)

válság (végzetes anomáliák)

új tudomány

12. A SL. mint ny-i paradigma

racionalizmus

kartezianizmus (René Descartes,
latinosított nevén: **Renatus Cartesius**)

empirizmus

12. A SL. mint ny-i paradigma

göttingai program

- erős empirikus beállítottság
- soktényezős tipológiai leírás (univerzális – individuális – partikuláris)
- az adatok háromszintű elemzése (struktúra, a struktúrára jellemző sajátos kapcsolódási formák, az elemek kereszteződéséből létrejött alapegységek elemzése)
- a vizsgált rendszer kontextusának, a rendszer és a kontextus egymásrahatásának az elemzése
- a stadiális szemlélet
- az empíria egybefonódása a filozófiával

12. A SL. mint ny-i paradigma

göttingai program

holisztikus természetszemlélet

empirikus beállítottság

Alexander von Humboldt

Wilhelm von Humboldt

12. A SL. mint ny-i paradigma

gondolkodás

racionalizmus:

A gondolkodás képessége, sőt fogalmaink egy része is, velünk született. Persze a tapasztalat is fontos, de egészen más okból: egyrészt azért, mert a segítségével aktualizáljuk az úgynevezett velünk született eszméket, másrészt azért, mert eszméinket végül is a tapasztalatra alkalmazzuk.

empirizmus:

A külvilágot reprezentáló gondolati képmásokat vagy mentális (elmebeli) képeket a külső ingerek ok-okozati viszonyban hozzák létre, bár a gondolkodás segítségével ezeken a tapasztalati eredetű képmásokon további műveleteket hajthatunk végre. A gondolkodás képessége érzékeleteink, észleleteink vagy képzeleteink összehasonlítása alapján fejlődik ki egyéni élettörténetünk során.

12. A SL. mint ny-i paradigma

privát nyelv // nemprivát nyelv

Ludwig Wittgenstein

12. A SL. mint ny-i paradigma

privát nyelv // **nemprivát nyelv**

romantikus liberális nyelvészet

történeti-összehasonlító nyelvészet

újgrammatizmus

strukturálisizmus

(poszt)generatív nyelvészetek

szociolingvisztika

társas-kognitív nyelvészet

12. A SL. mint ny-i paradigma

Hosszú évekig ellenálltam a *szociolingvisztika* terminusnak, mert magában foglalja, hogy létezhet olyan sikeres nyelvészeti elmélet vagy gyakorlat, amely nem társas szemléletű. Amikor először publikáltam a Martha's Vineyard-ról és a New York City-ről készült tanulmányaimat [...], szükségesnek látszott, hogy ezt a nézetet újra meg újra elmondjam. A figyelemreméltó mennyiségű szociolingvisztikai munkálkodás ellenére egy társas szempontból érvényes nyelvészet létének esélye az 1960-as években távolinak tűnt. A nyelvészek túlnyomó többsége rendíthetetlenül a saját idiolektusán töprengett. Ugyan meg mindig nem emelkedtünk ki saját intuíciónk árnyékából, de már nem látszik szükségesnek annak megmagyarázása, hogy mi nyelvészet és mi nem az. Egyre terjed az a fölismerés, hogy a nyelvészetben az egyének közötti tudás alapját a beszéd kell hogy képezze a nyelv, ahogy a közösség tagjai a mindennapokban használják, az a közlési eszköz, amelynek segítségével vitatkoznak a feleségükkel, viccelődnek a barátaikkal, és félrevezetik ellenségeiket. (Labov 1972: xiii)